

Par grozījumiem Patērētāju tiesību aizsardzības likumā

Saeima 2014. gada 24. aprīlī 3. lasījumā pieņēma apjomīgus grozījumus Patērētāju tiesību aizsardzības likumā.

Grozījumu spēkā stāšanās tikusi paredzēta vairākos posmos no 2014. gada 28. maija līdz 2015. gada 1. janvārim.

JURISTA
PADOMS

Grozījumi Patērētāju tiesību aizsardzības likumā (turpmāk – Grozījumi) izstrādāti, lai ieviestu Latvijas tiesību aktos Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 25. oktobra **direktīvu 2011/83/ES par patērētāju tiesībām** (turpmāk – direktīva), kā arī lai novērstu nepilnības, kas radušās, pārņemot Latvijas tiesību aktos Padomes direktīvas 93/13/EEK prasības par netaisnīgiem līguma noteikumiem un Padomes direktīvas 1999/44/EK prasības par preču atbilstību līguma noteikumiem un patērētāju prasījumiem, un novērstu konstatētās problēmas, piemērojot Patērētāju tiesību aizsardzības likumu (turpmāk – PTAL).

Distances līgumi un līgumi, kas noslēgti ārpus pastāvīgās saimnieciskās vai profesionālās darbības vietas

Ievērojama grozījumu daļa skar regulējumu, kas attiecas uz distances līgumiem un līgumiem, kas noslēgti ārpus pastāvīgās saimnieciskās vai profesionālās darbības vietas, ieviešot direktīvā noteiktās prasības ar 2014. gada 13. jūniju, izņemot jomas, kuras ir regulētas speciālajos tiesību aktos (PTAL 4.¹ panta trešā daļa).

Par distances līgumu tiek uzskatīta patērētāja un pārdevēja vai pakalpojuma sniedzēja vienošanās, ko tie noslēguši, vienlaikus neatrodoties vienā un tajā pašā vietā, bet līdz līguma slēgšanas brīdim un līguma slēgšanas brīdi izmantojot vienu vai vairākus distances saziņas līdzekļus (piemēram, tālruni, tīmekli, elektronisko pastu, televīziju, faksu, katalogu, presē publicētās reklāmas, kurām pievienots pasūtījuma kupons, u.c.), kā arī organizētu preču pārdošanas vai pakalpojumu sniegšanas shēmu (PTAL 10. panta pirmā daļa). Savukārt PTAL 9. pantā ir uzskaitīti gadījumi, kuros uzskatāms, ka līgums starp patērētāju un pārdevēju vai pakalpojuma sniedzēju ir noslēgts ārpus pastāvīgās saimnieciskās vai profesionālās darbības vietas (t.i., nepārvietojamas mazumtirdzniecības telpas, kurās pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs veic savu darbību, vai pārvietojamas mazumtirdzniecības telpas, kurās pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs parasti veic savu darbību).

Attiecībā uz abu līgumu veidiem **2014. gada 13. jūnijā stājās spēkā divi jauni Ministru kabineta noteikumi**

(turpmāk – MK noteikumi), kas ievieš direktīvā paredzētās prasības, aizstājot iepriekšējo MK noteikumu regulējumu:

- 1) MK noteikumi Nr. 255 „Noteikumi par distances līgumu”;
- 2) MK noteikumi Nr. 254 „Noteikumi par līgumu, kas noslēgts ārpus pastāvīgās tirdzniecības vai pakalpojumu sniegšanas vietas”.

Jaunie MK noteikumi precizē pirms līguma noslēgšanas sniedzamās un līgumā ietveramās informācijas saturu, tās sniegšanas kārtību, atteikuma tiesību īstenošanas termiņus un kārtību, patērētāja un pārdevēja vai pakalpojuma sniedzēja tiesības un pienākumus atteikuma tiesību izmantošanas gadījumā, kā arī atteikuma veidlapas paraugu un izņēmumus attiecībā uz atteikuma tiesību izmantošanu. Jāpiemin, ka papildus PTAL 4.¹ panta trešajā daļā noteiktajiem izņēmumiem MK noteikumi par līgumiem, kas noslēgti ārpus pastāvīgās tirdzniecības vai pakalpojumu sniegšanas vietas, neattiecas tai skaitā arī uz līgumiem, kuru summa nepārsniedz 35 eiro.

Jaunie MK noteikumi precizē informāciju, kura pārdevējam vai pakalpojuma sniedzējam ir skaidri un saprotami jāsniedz patērētājam, pirms tas ir uzņēmies līguma saistības vai piekritis piedāvājumam. Piemēram, pārdevējam vai pakalpojuma sniedzējam ir jāsniedz informācija par preces vai pakalpojuma galīgo cenu, ieskaitot nodokļus un nodevas (vai tās aprēķināšanas veidu, ja preces vai pakalpojuma īpašību dēļ cenu pamatotī nevar aprēķināt iepriekš), kā arī par iespējamiem papildu maksājumiem (piegādes, pasta u. tml. izdevumi) vai preces atpakaļ atdošanas izmaksām, pretējā gadījumā patērētājam nav pienākuma maksāt šādus papildu maksājumus vai segt šādas izmaksas.

Iepriekš minētā informācija patērētājam jāsniedz vienkāršā un saprotamā valodā. Attiecībā uz distances līgumu tā ir jāsniedz veidā, kas atbilst izmantotajam distances saziņas līdzeklim. Savukārt attiecībā uz līgumu, kas noslēgts ārpus pastāvīgās tirdzniecības vai pakalpojumu sniegšanas vietas, minētā informācija ir jāsniedz papīra formā vai, ja patērētājs tam piekrit, citā pastāvīgā informācijas nesējā.

Attiecībā uz atteikuma tiesībām ar grozījumiem netiek mainīts 14 dienu termiņš, kura laikā patērētājs var

**Viktorija
Alksne,**
zvērīnātu
advokātu
biroja
**Raidla Lejiņš
& Norcous**
juriste

izmantot atteikuma tiesības un tādējādi izbeigt līgumu, taču ir precizēts brīdis, no kura šo termiņu skaita, kā arī ir paredzēts, ka patērētājs ir tiesīgs izmantot atteikuma tiesības un vienpusēji atkāpties no līguma viena gada laikā, ja pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs pirms līguma noslēgšanas nav sniedzis patērētājam informāciju par atteikuma tiesību izmantošanas nosacījumiem, termiņu un kārtību, kā arī MK noteikumu pielikuma B daļā iekļauto atteikuma veidlapu.

Ar grozījumiem savukārt ir ieviests 14 dienu termiņš patērētāja pienākumam atteikuma tiesību izmantošanas gadījumā precīzi nosūtīt atpakaļ vai nodot pārdevējam vai pakalpojuma sniedzējam (iepriekš šis termiņš bija īsāks – 7 dienas pēc rakstveida atteikuma nosūtīšanas brīža), kā arī pārdevēja vai pakalpojuma sniedzēja pienākumam atmaksāt patērētājam viņa samaksāto naudas summu (iepriekš šis termiņš bija garāks – 30 dienas no patērētāja rakstveida atteikuma saņemšanas brīža), tajā skaitā patērētāja samaksātos piegādes izdevumus (PTAL 12. pants).

Patērētājs nevar izmantot atteikuma tiesības MK noteikumos paredzētajos gadījumos, piemēram, gadījumos, kad patērētājs ir atvēris iepakojumu precei, kuru veselības un higiēnas apsvērumu dēļ nevar atdot atpakaļ, vai kad prece tās īpašību dēļ pēc piegādes ir neatgrieznieki sajaukusies ar citām lietām.

Netaisnīgi līguma noteikumi

Saskaņā ar PTAL 6. panta astoto daļu ražotāja, pārdevēja vai pakalpojuma sniedzēja un patērētāja noslēgtajā līgumā ietvertie netaisnīgie noteikumi (jeb noteikumi, kas rada būtisku neatbilstību līgumā noteiktajās līgumslēdzēju pušu tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam) nav spēkā no līguma noslēgšanas brīža. Ar grozījumiem ir ticis precizēts PTAL 6. pantā iekļautais netaisnīgu līguma noteikumu saraksts atbilstoši Padomes direktīvas 93/13/EEK prasībām.

Tagad par netaisnīgiem līguma noteikumiem tiek uzskatīti arī tādi noteikumi, kas, piemēram, uzliek patērētājam pienākumu izpildīt visas līgumsaistības, bet ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs savas līgumsaistības neizpilda, kā arī noteikumi, kas atļauj ražotājam, pārdevē-

jam vai pakalpojuma sniedzējam bez pamatota iemesla vienpusēji mainīt preces vai pakalpojuma raksturojumu vai atļauj pārdevējam vai pakalpojuma sniedzējam paturēt patērētāja samaksāto naudas summu par vēl nesniegtu pakalpojumu, ja no līguma atkāpjas pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs. Grozījumi tāpat nosaka, ka līguma noteikums, kas paredz, ka patērētājs atsakās no savām likumīgajām tiesībām, vienmēr uzskatāms par netaisnīgu un tādējādi nav spēkā. Taču netaisnīgu līguma noteikumu izvērtēšana neattiecas uz tādiem līguma noteikumiem, kas definē līguma priekšmetu un cenu vai atbildības atbildību precei vai pakalpojumam, ja tie ir formulēti vienkāršā un saprotamā valodā.

Preces un pakalpojuma atbilstība līguma noteikumiem

Ņemot vērā konstatētās problēmas, ar grozījumiem precizētas normas par preces un pakalpojumu atbilstību līguma noteikumiem, kā arī patērētāja prasījumiem līguma noteikumiem neatbilstošu preču vai pakalpojumu gadījumā.

Piemēram, par atbilstošu līguma noteikumiem uzskatāma prece, kas ir derīga mērķiem, kādiem preces ar šādu nosaukumu un aprakstu parasti tiek izmantotas (PTAL 14. panta pirmās daļas 2. punkts). Savukārt par līguma noteikumiem atbilstošu pakalpojumu uzskatāms tāds pakalpojums, kura saturs, sniegšanas veids un rezultāts atbilst tam, par ko bijusi vienošanās (PTAL 14.¹ panta otrās daļas 1. punkts). Taču jāņem vērā, ka **prece vai pakalpojums nav uzskatāms par neatbilstošu līguma noteikumiem, ja līguma slēgšanas brīdī patērētājs zināja vai nevarēja zināt par preces vai pakalpojuma neatbilstību līguma noteikumiem vai neatbilstības iemesls ir patērētāja piegādātie materiāli.**

Attiecībā uz patērētāja tiesībām, ja viņam pārdota vai nodota lietošanā līguma noteikumiem neatbilstoša prece (PTAL 28. pants) vai sniegts līguma noteikumiem neatbilstošs pakalpojums (PTAL 29. pants), ar grozījumiem ir tikusi precizēta secība darbībām, kuras patērētājs ir tiesīgs pieprasīt no pārdevēja vai pakalpojuma sniedzēja neatkarīgi no neatbilstības atklāšanas brīža. Piemēram, attiecībā uz līguma noteikumiem neatbilstošām precēm patērētājs **vispirms ir tiesīgs prasīt, lai pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs bez atbildības un saprātīgā termiņā novērs preces neatbilstību līguma noteikumiem vai apmaina precī pret tādu, ar kuru būtu nodrošināta atbilstība līguma noteikumiem** (izņemot, ja tas nav iespējams vai ir nesamērīgi 28. panta trešās daļas izpratnē). Tikai tad, ja pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs saprātīgā termiņā nav veicis iepriekš minētās darbības vai tās ir veicis, radot būtiskas neērtības patērētājam, patērētājs ir tiesīgs pieprasīt, lai pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs attiecīgi samazinātu preces cenu vai atceļ līgumu un atmaksā par precī samaksāto naudas summu. Līdzīga kārtība ir noteikta arī attiecībā uz prasījumiem līguma noteikumiem neatbilstošu pakalpojumu gadījumā.

**Līguma noteikums,
kas paredz, ka pa-
tērētājs atsakās no
savām likumīgajām
tiesībām, vienmēr
uzskatāms par
netaisnīgu un
tādējādi nav spēkā.**

**JURISTA
PADOMS**

► Preces piegāde

Ar grozījumiem tiek ieviesta virkne jauninājumu, kas saistīta ar preču piegādi patērētājam. Tā piemēram, nodotot precī patērētājam, pārdevējam vai pakalpojuma sniedzējam ir noteikts pienākums nodrošināt viņam iespēju apskatīt vai pārbaudīt precī (PTAL 4. panta sestā daļa).

Būtiski ir piebilst, ka Grozījumi papildina PTAL ar jaunu normu (30.¹ pants), kas precizē preces piegādes riska pāreju, nosakot, ka **preces zuduma vai bojājuma risks pāriet patērētājam ar brīdi, kad patērētājs vai viņa pārstāvis ir ieguvis precī valdījumā.**

Tāpat ir precizēts termiņš preces piegādei, kas nedrīkst būt ilgāks par 30 dienām pēc līguma noslēgšanas, ja līgumslēdzēja puses nav vienojušās citādi (PTAL 30. panta pirmā daļa).

Papildu maksājumi un papildu darbi

Grozījumi precizē, ka **jebkuram maksājumam papildus samaksai, kas paredzēta par līguma galveno saistību, ir nepieciešama patērētāja skaidri pausta piekrišana**, pretējā gadījumā patērētājam ir tiesības saņemt šāda papildu maksājuma atmaksu (PTAL 4. panta ceturta daļa). Tāpat patērētājam **nav pienākuma maksāt par papildu darbu**, kura nepieciešamība radusies pakalpojuma sniegšanas laikā un par kuru patērētājs nav sniedzis skaidri paustu piekrišanu (PTAL 4. panta piektā daļa).

Patērētāju kreditēšana

Ar grozījumiem tiek veikta virkne izmaiņu patērētāju kreditēšanas jomā. Kā vienu no tām varētu minēt nosacījumu, ka patērētāja kreditēšanas līgumiem, saskaņā ar kuriem tiek finansēta konkrētas preces iegāde par summu, kas pārsniedz 1400 eiro, kredīts izsniedzams ne vairāk kā 90 procentu apmērā no attiecīgās preces cenas. Šāds nosacījums ir ticis ieviests, lai atturētu patērētājus no nepārdomātiem lēmumiem iegādāties preces, kuras tie nevar finansiāli atļauties.

Tāpat tiek precizēts patērētāja maksāspējas izvērtēšanas pienākums, papildinot PTAL ar jaunu 8. panta 4.⁴, 4.⁵ un 4.⁶ daļu un precizējot iepriekš spēkā esošo regulējumu, padarot to skaidrāku, kā arī nodrošinot, ka patērētāja maksāspējas izvērtēšanai pirms kredīta izsniegšanas tiek pievērsta rūpīgāka uzmanība no kredīta devēja puses. Piemēram, **kredīta devējam ir pienākums izvērtēt patērētāja spēju atmaksāt kredītu arī gadījumos, kad kredīta summa nepārsniedz 140 eiro.**

Nobeigumā jāpiebilst, ka attiecībā uz patērētāju kreditēšanu ar grozījumiem tiek svītrotā PTAL 8. panta 1.³ daļā noteiktās pašu kapitāla prasības piemērošana attiecībā uz speciālās atļaujas (licences) saņemšanu kapitālsabiedrībām, kas sniedz patērētāja kreditēšanas pakalpojumu, lai nodrošinātu gan pakalpojumu pieejamību patērētājiem, gan arī veselīgu konkurenci tirgū esošajiem komersantiem. B J P

Būvniecība, ievērojot apkārtējās teritorijas apbūves struktūru

Lielai daļai būvuzņēmēju un būvniecības pasūtītājiem ir zināms, ka noteiktas teritorijas apbūve ir iespējama tikai tādā apmērā un veidā, kādu to paredz vietējās pašvaldības teritorijas plānojums – ilgtermiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kurā noteiktas prasības teritorijas izmantošanai un apbūvei (turpmāk – teritorijas plānojums). Pašvaldības minēto dokumentu apstiprina ar saistošajiem noteikumiem, piešķirot tam vispārsaistošu spēku.

Kaut arī pirmšķietami var likties, ka lielu problēmu ar teritorijas plānojuma ievērošanu būvniecības pasūtītājiem nevajadzētu būt, tomēr ir vairums priekšnoteikumu, kas sākotnēji it kā tiesisku būvniecību var padarīt par teritorijas plānojumam neatbilstošu. Šī raksta ietvaros autors detalizētāk apskatīs vienu no šādiem priekšnoteikumiem, kad būvniecība var neatbilst teritorijas plānojumam, jo tās rezultātā veidojas atšķirīga, haotiska un neharmoniska teritorijas apbūves struktūra.